

1956 vidéken A vidék forradalma
– 1956
Szerk.: Gaganetz Péter
– Galambos István
TITE könyvek, 2012.

Örvedetesen gyarapodik az 1956-os forradalom történetével foglalkozó könyvek száma. Remény van tehát arra, hogy a magyarságnak a kommunisták és csatlósai által tönkretett nemzeti öntudata ismét megerősödik. Ennek fontos előfeltétele, hogy végre nemzeti büszkeség töltsön el bennünket valamennyi újkori forradalmunk kapcsán is.

Mivel a marxista-leninista történetírás forradalomnak tekintette a kommunisták hatalomra jutását, lejáratta a forradalom fogalmát. Ezért voltak és vannak, akik az 1956-ban történeteket szívesebben nevezik szabadságharcnak. Ha viszont abból indulunk ki, hogy az '56-os forradalom a kommunista zsarnokság megdöntése és a demokrácia helyreállítása volt, a forradalom november 4-e utáni eltiprása pedig nem más, mint a forradalom előtti állapot visszaállítása, azaz ellenforradalom, akkor nincs okunk a forradalom szó használatától idegenkedni. Ma ugyan még szokatlan a Kádár-féle ellenforradalomról beszélni, de ha a történeteket következetesen végiggondoljuk, csak erre a megállapításra juthatunk.

A kötetben a forradalom és szabadságharc kérdéskörével részletesen foglalkozik – más megközelítésben – Pánczél Hegedűs János gondolatgazdag írása. M. Kiss Sándor tanulmánya pedig – többek közt – épp azt mutatja be, hogy az ország, a vidék a forradalom győzelmének pillanatában miként állította helyre az önkormányzati demokráciát, s a rendet fenntartva teremtette meg az új rendszer alapjait. E gondolatot folytatja Horváth Miklós tanulmánya is, aki a nemzetőrség megalakítása kapcsán hívja fel a figyelmet arra, hogy a nemzetőrség a kormányzat eredeti szándéka ellenére folyamatosan változott, s mindinkább a forradalom rendfenntartó országos szervezetévé vált.

A vidék forradalmával foglalkozó kötet nemcsak azt bizonyítja, hogy az 1956-os forradalom napok alatt országossá vált, de fontos adalékokkal egészíti ki az országos eseményekről tudottakat is. Jó példa erre Wirth Gábornak a szolnoki rádió történetéről írt tanulmánya. Ebből világosan kiderül, hogy a Kádár-kormány úgynevezett szolnoki indulása egy nagy

hazugság. Kádár november 4-ei beszédét ugyanis előző este Ungváron vették hangszalagra, majd a szolnoki rádió hullámhosszára ráállt mozgó szovjet katonai adók kezdtek sugározni, miközben más szovjet alakulatok átmenetileg megbénították a szolnoki stúdió működését. Kádár november 4-én délután érkezett Szolnokra. Marosán György 5-én, Kossa István pedig 6-án jelent meg a városban, s ők hárman indultak el szovjet páncélosokon Budapestre, ahol november 7-én a Kádár-kormány letette a hivatali esküt. Szolnokon tehát semmiféle kormányalakítás és kormányülés nem volt. Az úgynevezett Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány kijelölt miniszterei a rádió adásaiból, illetve telefonon értesültek megbízatásukról.

Ugyancsak fontos tanulmányt írt Galambos István a forradalom és szabadságharc várpalotai történetéről. Mindennél többet mondó adat, hogy a Veszprém megyei pártbizottság felhívására, miszerint Várpalotán fegyverezzenek fel háromszáz hú kommunistát, csak ötven-hatvan fő jelentkezett, de a fegyvert csak huszonöt-harmincan voltak hajlandók átvenni. Ezzel szemben a felkelők szinte pusztá kézzel foglalták el a Városi Tanács épületét, majd az itt szerzett kevés fegyverrel a pártbizottságot is. Ezt követően újabb drámai események során létrejött a várpalotai fegyveres felkelők csoportja, amely érzékeny veszteséget okozott a szovjet alakulatoknak is. A munkások – köztük a bányászok – döntő többsége tehát egyértelműen szembefordult a kommunista zsarnoksággal. Ezért a Kádár-féle vezetés a legnagyobb munkáskerületekben és munkásvárosokban csak fegyveres harcok, sőt sortűzek árán volt képes visszaállítani a kommunista hatalmat.

Arra sajnos nincs mód, hogy a kötet minden írását ismertessem, ezért csak felsorolás-szerűen hívom fel a figyelmet Éhmann Gábornak Tabódy Istvánról, Marschal Adriennek a csolnoki bányamunkatáborról, Farkas Tibornak a kecskeméti bíróperekéről és Cservenka Ferdinándnak a forradalom felvidéki hatásáról írt tanulmányaira.

Az említettek mellett a kötet utolsó harmadát a *Műhelymunkák* cím alá szerkesztett írások töltik ki. Elsőként a Vágó Sándor által összeállított és írt mun-

kából a forradalom Törtelen történt eseményeit ismerhetjük meg. Ezt követően Böör László ad képet egy nagykőrösi agrárértelmiségi helytállásáról és hányattatásáról. Fülöpszállási Székely Gábor a Fülöpszálláson, Szabadszálláson és Kunszentmiklóson történeteket írja meg, Gulyás Zoltán pedig a ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium diákjainak a város forradalmában játszott meghatározó szerepét mutatja be.

Ezek a visszaemlékezők által elmondott korabeli történetek, illetve az ezek alapján összeállított írások nagyon fontos adalékokat tartalmaznak a forradalom mindennapjairól. Mindenekelőtt alátámasztják annak tényét, hogy a kommunisták által embertelenül megalmazott magyar társadalom szinte önmagától talpra állt, és nem használta ki a bosszúállás lehetőségét. A nép által közvetlenül megválasztott helyi vezetőségek ugyanis mindenütt fenntartották a rendet, megfé-

kezve a fel-feltörő indulatokat. Még az olyan helységeken is, mint Szabadszállás, ahol a kommunista katonai parancsnok tüzet nyitott a tüntetőkre, és saját kezűleg dobott közéjük három kézigránátot. Az ostobán kegyetlen akció következménye három halott és ötven sebesült volt. Magáért beszél az a történet is, hogy Törtel kommunista vezetői a forradalom alatt a katolikus esperes plébánost kérték meg, hogy bújtsa el őket, aki ezt meg is tette. Ugyanakkor e bejedit „elvtársak” többsége később a bosszúállásban nagyon is jeleskedett.

A vidék forradalma – 1956 című kötet, amelyet Gaganetz Péter és Galambos István szerkesztettek, érdekes és fontos adalékokat nyújt a forradalom történeti kutatásához, emellett hasznos olvasmány lehet minden érdeklődő számára.

Salamon Konrád

Vándor Petőfi (1988)